

3. По технічній підготовленості результати студентів першої групи значно вище, ніж у студентів другою і третьою груп. Слід зазначити і дуже високий розкид індивідуальних результатів у студентів другої і третьої груп.

4. Результати цих досліджень можуть бути використані для практичних рекомендацій при наборі у збірну команду, а також при побудові учбового процесу і програмного матеріалу по баскетболу на кафедрах фізичного виховання НТУУ "КПІ".

ПОДАЛЬШІ ДОСЛІДЖЕННЯ припускають вивчення інших питань, пов'язаних з нормативами, програмами і методикою навчання.

ЛИТЕРАТУРА

1. Рекомендації щодо організації фізичного виховання у вищих навчальних закладах: додаток до листа Міністерства освіти і науки України від 25.09. 2015.- № 1/9-454: [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/47947/

2. Дорошенко Э.Ю. Управление технико-тактической деятельностью в командных спортивных играх: [монография] / Э.Ю. Дорошенко. – Запорожье, ООО Липс, 2013. – 436 с.

3. Зикас И.А. Управление соревновательной деятельностью высококвалифицированных баскетболисток на основе проявления точностных движений в различные фазы менструального цикла (на примере дистанционных бросков): Дис кан. пед. наук / КГИФК. – К., 1992. – 172 с.

4. Axthelm Pete. The city game : Basketball from garden to the play-grounds.- New York, 1991. – 210 p.

5. Silva J.M., Shultz B.B., Haslam R.M., Murrey D. Psychophysiological assessment and sport. – Reston, Virginia. – V.52. – Oct. 1981. – P. 348-358.

6. Костюкевич В.М. Модельно-целевой подход при построении тренировочного процесса спортсменов командных игровых видов спорта в годичном макроцикле / В.М. Костюкевич // Наука в олимпийском спорте. – 2014. – № 4. – С. 22 – 28.

7. Bompa T. O. Periodization: Theory and Methodology of Training / T. O. Bompa, G. G. Haff. – Champaign, IL, USA: Human Kinetics, 2009. – 411 p.

8. Железняк Ю.Д. и др. В кн.: Баскетбол. Поурочная программа для детско-юношеских спортивных школ. М.: 1982. - 70 с.

9. Поплавский Л.Ю. Баскетбол. - К.: Олімпійська література, 2004. - 406с.

**Жосан І.А., Хоменко В.В., Шалар О.Г.
Херсонський державний університет**

ПОРІВНЯННЯ ТЕХНІКО-ТАКТИЧНИХ ДІЙ КРАЙНІХ ЗАХИСНИКІВ НА ЧЕМПІОНАТІ СВІТУ З ФУТБОЛУ 2014 РОКУ

Встановлені кількісні та якісні показники техніко-тактичних дій крайніх захисників на чемпіонаті світу з футболу 2014 року. Контингент дослідження склали найкращі захисники світу, які виступали в провідних футбольних командах світу. За допомогою відеозаписів ігор визначено кількість вдало виконаних дій: відборів м'яча (підкати, відбирання) ведення м'яча, передачі м'яча (на близьку, середню та дальню дистанцію), зупинок, обвідок, ударів (головою, ногою). Доведено, що техніко-тактичні дії гравців у сучасному футболі тісно пов'язано з ігровими функціями на футбольному полі. Особливості техніко-тактичних дій крайніх захисників полягають в наступному: 60% всіх дій крайніх захисників складають короткі передачі та зупинки. На основі дослідження визначено вагомість окремих техніко-тактичних дій для гравців відповідно до специфіки ігрового амплуа. Провідними для крайніх захисників є: відбір, короткі, середні та довгі передачі.

Ключові слова: футбол, техніко-тактичні дії, крайні захисники.

Жосан И.А., Хоменко В.В., Шалар О.Г. Сравнение технико-тактических действий крайних защитников на чемпионате мира по футболу 2014 года. Установлены количественные и качественные показатели технико-тактических действий крайних защитников на чемпионате мира по футболу 2014 года. Контингент исследования составили лучшие защитники мира, которые выступали в ведущих футбольных командах мира. С помощью видеозаписей игр определено количество удачно выполненных действий: отборов мяча (подкаты, отбор) ведение мяча, передачи мяча (на близкую, среднюю и дальнюю дистанцию), остановок, обводок, ударов (головой, ногой). Доказано, что технико-тактические действия игроков в современном футболе тесно связано с игровыми функциями на футбольном поле. Особенности технико-тактических действий крайних защитников заключаются в следующем: 60% всех действий крайних защитников составляют короткие передачи и остановки. На основе исследования определена значимость отдельных технико-тактических действий для игроков соответственно специфики игрового амплуа. Ведущими для крайних защитников является: отбор, короткие, средние и длинные передачи.

Ключевые слова: футбол, технико-тактические действия, крайние защитники.

Josan I.A., Khomenko V.V., Shalar O.G. Comparison of technical and tactical actions cornerbacks for the FIFA world Cup 2014. Quantitative and qualitative indicators of technical and tactical actions cornerbacks for the FIFA world Cup 2014. The contingent of the research consists of the best defenders of the world who acted in the leading football teams in the world. Using video games determined the number of successfully performed actions: selection of the ball (tackles, selection) dribbling, passing the ball (at close, medium and far distance), stops, strokes, blows (head, foot). Proven technical and tactical actions of players in modern football is closely associated with gaming functions on the football field. Features technical and tactical actions cornerbacks are as follows: 60% of all actions cornerbacks are short transmit and stop. Based on the study determined the significance of individual technical-tactical

actions of players, respectively, for the specific positions. Leading for cornerbacks is: selection, short, medium and long passes.

Key words: soccer, technical and tactical actions, cornerbacks.

Постановка проблеми. Швидкий розвиток футболу спонукає до постійних змін в організації та проведенні навчально-тренувального процесу, так і самої гри, яка характеризується надзвичайно високою інтенсивністю, ефективністю, швидкістю та координаційною складністю виконання техніко-тактичних дій, а також високим ступенем взаємодії футболістів різного ігрового амплуа [1]. Процеси, які спостерігаються в футболі, вимагають розвитку та вдосконалення методів організації рівня навантаження у тренувальній та змагальній діяльності. Вирішення цієї проблеми у сучасних умовах можна лише шляхом інтенсифікації та індивідуалізації навчально-тренувального процесу, а також диференціацією засобів і методів підготовки футболістів різного ігрового амплуа. Прикладом цього є ігри чемпіонату Світу, де команди демонструють надзвичайно високі показники, які характеризують змагальну діяльність та визначають рівень їх підготовленості [6]. Таким чином, аналіз структури техніко-тактичних дій кваліфікованих футболістів у відповідності до специфіки ігрового амплуа, є важливим предметом змагальної діяльності в галузі футболу. Отримані результати дозволять підвищити рівень індивідуальних та командних функцій в умовах змагальної діяльності, що прямолинійно впливатиме на результативність гри команд.

Мета дослідження: встановити структуру індивідуальних показників техніко-тактичних дій захисників на Чемпіонаті світу 2014 р.

Виходячи з мети дослідження перед нами були поставлені наступні **завдання:**

- Проаналізувати індивідуальні показники техніко-тактичних дій крайніх захисників на чемпіонаті Світу з футболу 2014 року.

- Теоретично обґрунтувати сучасну змагальну діяльність найкращих крайніх захисників на ЧС-2014.

- Експериментально визначити особливості техніко-тактичних дій крайніх захисників на Чемпіонаті світу 2014р.

Результати дослідження. У відповідності до поставлених завдань ми визначились з контингентом дослідження. Його склали найкращі захисники світу, які виступають в провідних футбольних командах і приймали участь в чемпіонаті Світу 2014 р., який проводився в Бразилії. Створені моделі гри крайніх захисників необхідно проводити на найкращих захисниках, з високими показниками технічної та тактичної майстерності. В збірних, які приймали участь в дослідженні (Німеччини, Аргентини, Нідерланди, які посіли перше, друге та третє місце відповідно) грають найкращі захисники сучасності, і всі вони являються еталоном сучасного футболу. Спортивна підготовленість Ф. Лама, Д. Блінда, П. Сабалети та М. Рохо знаходиться на максимальному високому рівні. Всі захисники є провідними гравцями своїх професійних клубів, та всі вони потрапили в символічну збірну Чемпіонату Світу 2014 року

Для вирішення поставлених завдань використовувались наступні методи педагогічного дослідження:

- аналіз і узагальнення літературних джерел;
- аналіз відеозапису ігор за участю провідних захисників;
- методи математичної статистики;
- методика визначення особливостей техніко-тактичних дій крайніх захисників.

При аналізі відеозаписів ігор, нами були розроблені спеціальні протоколи, в які заносилися техніко-тактичні дії крайніх захисників. За допомогою відеозаписів ігор ми визначили кількість вдало виконаних: відборів м'яча (підкати, відбирання) ведення м'яча, передачі м'яча (на близьку, середню та дальню дистанцію), зупинок, обвідок, ударів (головою, ногою). Після вивчення техніко тактичних дій крайніх захисників, ми згрупували їх кількісні показники, з метою визначення пріоритетних дій, притаманній цій позиції. Кількість матчів, які ми спостерігали протягом експерименту для всіх збірних була однаковою, і складала по три гри для кожної. Це пов'язано з тим, що техніко-тактичні дії гравців суттєво відрізняються в залежності від гри суперника і мають значні відхилення. Проведення чемпіонату Світу з футболу який, як за рівнем майстерності, якістю виконання техніко-тактичних дій так і за спортивними досягненнями спеціалісти з футболу визначають як найголовніше змагання в світі. Більшість збірних, що виступають на чемпіонаті світі укомплектовані гравцями самого високого класу і є гравцями провідних клубів Європи, Дейлі Блінд являється гравцем Манчестер Юнайтед(Англія), Маркус Рохо – Манчестер Юнайтед(Англія), Філіп Лам – Баварія(Німеччина), Пабло Сабалета – Манчестер Сіті (Англія).

Саме тому в нашому дослідженні ми визначили техніко-тактичні особливості гри цих захисників, стилі та маневри ведення гри саме в провідних збірних командах світу. Загальні особливості техніко-тактичних дій Ф.Лама, Д. Блінда, М. Рохо та П. Сабалети представлені в таблиці 1.

Таблиця 1

Загальні показники техніко-тактичних дій провідних захисників світу

Техніко-тактичні дії	Ф. Лам	М. Рохо	Д. Блінд	П. Сабалета
Кількість техніко-тактичних дій	316(4.7)	174(9.2)	259(3.1)	221(8.9)
1-й тайм	171(2.4)	88(4.6)	106(1)	112(3.8)
2-й тайм	145(2.3)	86(4.6)	149(2.1)	109(5.1)

В скобках зазначений відсоток браку при виконанні техніко-тактичних дій

Аналізуючи показники техніко-тактичних дій крайніх захисників провідних збірних команд чемпіонату Світу 2014р. зазначимо, що в середньому, за результатами дослідження трьох ігор в яких приймали наші захисники, найбільше виконується саме Філіпом Ламом 316 техніко-тактичних дій, 259 Дейлі Бліндом, 221 Пабло Сабалетою та 174 техніко-тактичних дій Маркусом Рохо. При чому порівняння відсотку браку при виконанні техніко-тактичних дій довело перевагу Дейлі Блінда 3.1% не зважаючи на велику кількість техніко-тактичних дій. Отримані результати чітко відображають стиль гри збірних, збірна Німеччини грає в більш атакуючий футбол, збірна Нідерландів в більш захисний з великою кількістю передач в захисті, та збірна Аргентина в

більш захисний в великому застосуванні довгий перед. Однак на результат конкретної гри багато в чому залежить пріоритетна активність в виконанні техніко-тактичних дій протягом першого та другого тайму. Так нами в ході спостереження встановлено, що Д.Блінд в другому таймі значно підвищує темп своєї гри, що не можна сказати про Ф.Лама, а у М.Рохо та П.Сабалети майже рівна кількість техніко-тактичних дій. Проте за нашими даними майже у всіх гравців відсоток браку при виконанні дій у першому таймі менший ніж у другому, тільки у Ф. Лама цей показник коливається в радіусі однієї десятої. На мій погляд це пов'язано з тим що збірна Німеччини намагається «зробити гру» ще в першому таймі, а збірні Нідерландів та Аргентини «придивляється» до своїх противників. Узагальнюючи загальні показники техніко-тактичних дій отримані в ході дослідження зазначимо, що вони прямо пропорційно залежать від тактики гри, яку застосовує та або інша команда.

Так збірна Німеччини грає в «романтичний» футбол, яка переважно базується на імпровізації, та на значному домінуванні гравців на футбольному полі. Німецькі футболісти мають високу ступінь обдарованості, та завжди їх вирізняла не поступливість і бажання перемоги. Саме тому вони стали переможцями ЧС-2014. Зараз в їхньому складі дуже багато креативних гравців. Крім того команду очолює тренер, що постійно знаходиться в пошуках ідеальної гри. Також надзвичайно висока універсалізація гравців, постійно відбувається зміна місць виконавців, як в захисті, так і в атаці. З появою великої кількості творчих гравців до характерних рис німецького футболу жаги до перемоги, фізичної підготовленості, тактичної дисципліни додалися нові: непередбачуваність та винахідливість, також в даній команді сама висока загальна кількість техніко-тактичних дій. Футболісти збірної Аргентини навпаки грають в більш захисний футбол, вони намагаються віддати м'яч противнику та грати переважно на вибухових контратаках. Високий результат змагальної діяльності в даній команді досягається завдяки високій якості дій саме в лінії захисту. Футболісти Луї Ван Галя використовують переважно захисний та прагматичний футбол, котрий діє з позиції сили – це класика боротьби. Використовують багато зв'язок, а також вихід у швидкі контратаки. На цьому чемпіонаті Світу, гравці збірної Нідерландів використовували переважно систему гри в 5 захисників (1+5+3+2). Також збірна насичує центральну частину поля. Взагалі кожна з команд має свої певні переваги та недоліки. Однак проведене нами дослідження, дало певні підстави, що незважаючи на стиль гри команди, техніко-тактичні дії футболістів різного амплуа залишаються не змінними і є пріоритетними для певної ігрової функції. Всі футболісти, за змагальними діями яких відбулось спостереження були розбиті на групи в залежності від функцій, які вони виконують на футбольному полі під час футбольного матчу. На початку дослідження ми визначили загальну кількість техніко-тактичних дій за 3 гри та відсоток браку (табл. 2).

Структура техніко-тактичних дій крайніх захисників на чемпіонаті Світу 2014, %

Таблиця 2

Техніко-тактичні дії		Ф. Лам (%)	М. Рохо (%)	Д. Блінд (%)	П. Сабалета (%)
Передачі	Короткі	33.6	36.4	33.6	32.3
	Середні	6.6	6.4	8.8	8.9
	Довгі	3.1	5.5	3.7	5.5
Ведення		17.1	7.2	9.0	9.1
Обведення		2.5	0.5	0.4	0.4
Зупинка		31.4	31.1	35.7	31.1
Перехоплення		2.7	5.4	2.3	2.2
Відбір		2.1	5.3	5.3	8.8
Удари	Головою	0.3	1.1	0.4	1.3
	Ногою	0.6	1.1	0.8	0.4

Аналізуючи результати представлені в таблиці 2 встановлено, що зупинка та короткі передачі м'яча в загальній структурі техніко-тактичних дій складають найбільший відсоток. Короткі передачі найбільш притаманні крайніх захисникам Ф. Лам 33.6% М. Рохо 36.4% Д. Блінд 33.6% та П. Сабалета 32.3%. Середні передачі найбільш притаманні Д. Блінду та П. Сабалеті 8.8% та 8.9% відповідно, тому що збірна Нідерландів гра в схему 1+5+3+2. що надає майже весь фланг крайньому захиснику, а П. Сабалета більш орієнтований на загострення ігрових ситуацій. У М. Рохо та у Ф.Лама 6.4% та 6.6% відповідно, тому що Ф. Лам та М. Рохо більш зорієнтовані на збереження м'яча, та у збірної Німеччини найбільший показник серед всіх збірних цього мундіалю по коротких передачах Довгі передачі більше використовує П. Сабалета, та М. Рохо 5.5% у кожного, чому так? А тому що під час перегляду матчів стало зрозуміло що це вказівка тренера збірної Аргентини, вони намагалися нав'язати боротьбу на чужій половині поля, та заробити стандарт. Відсоток виконання різних обвідок не значний і знаходиться і знаходиться в майже однакових межах в Ф. Лама найбільший показник 2.5% за гру тому що, він захисник атакуючого плану та робить дуже багато підключень та може зіграти на декількох позиціях, тому він і являється одним із найкращих захисників світу. У М. Рохо 0.5%, Д. Блінда 0.4%, та у П. Сабалети 0.4%. Ведення м'яча в силу специфічних техніко-тактичних обов'язків та умов їх реалізації, складає значну частину техніко-тактичних дій 17.1% у Ф. Лама, 7.2% у М. Рохо, 9.0% у Д. Блінда, та 9.1% у П. Сабалети.

Гравці лінії захисту виконують найбільшу кількість відборів і перехоплень, в порівнянні з гравцями інших ігрових амплуа. Найбільший відсоток перехоплень у М. Рохо 5.4%, значно менші у Ф. Лама 2.7, у Д. Блінда 2.3% та у П Сабалети 2.2%, взагалі у крайніх захисників повинен бути більший відсоток перехоплень, але в силу того, як ми раніше зазначали збірні укомплектовані гравцями височайшого класу. Відбори у них значно більше по відношенню до перехоплень, найбільше відборів у П. Сабалети 8.8%. дещо менше у Д.Блінда та у М.Рохо по 5.3%, та найменше у Ф. Лама 2.1%. Загрозою для воріт суперників традиційно є удари по воротам, які виконуються ногами або головою. З отриманих нами результатів встановлено, що удари ногами та головою захисники виконують найменше, так як їх основною задачею є руйнування атак суперника, лише тільки при виконанні стандартних ударів до атакуючих дій активно залучаються гравці лінії оборони. Найбільше ударів головою виконує П. Сабалета 1.3%, дещо менше у М. Рохо 1.1%, та найменше у Ф. Лама 0.3%, та у Д. Блінда 0.4%, найбільше ударів головою у М. Рохо 1.1%, дещо менше у Д. Блінда 0.8%, та найменше у Ф. Лама 0.6%, та у П. Сабалети 0.4%.

ВИСНОВКИ

1. В провідних збірних світу в яких грають наші захисники загальна кількість техніко-тактичних дій протягом трьох ігор

складає:

- Ф. Лам 316 ТТД
- Д. Блінд 259 ТТД
- М. Рохо 174 ТТД
- П. Сабалета 221 ТТД

Агресивний футбол німецької збірної передбачає домінування гравців на футбольному полі, та великий відсоток тримання м'яча, що відображається в високій кількості ТТД Ф. Лама. Футболісти Луї Ван Галя використовують переважно захисний та прагматичний футбол, з великим використанням зв'язок, а також вихідів у швидкі контратаки, також збірна дуже насичує центральну частину поля, тому такий високий показник ТТД у Д. Блінда. Футболісти збірної Аргентини грають в більш захисний футбол, вони намагаються віддати м'яч противнику та грати переважно на вибухових контратаках. Високий результат змагальної діяльності в даній команді досягається завдяки високій якості дій саме в лінії захисту, тому такий низький відсоток ТТД у М. Рохо та у П. Сабалети.

2. Структура та зміст техніко-тактичних дій футболістів великою мірою залежать від тактичної побудови на гру, яка визначає основні функції гравців у нападі та захисті. Установлено, що специфіка ігрового амплуа, визначає низку характерних функцій, обумовлених важливістю окремих техніко-тактичних дій індивідуально, для кожного окремого гравця. В сучасному футболі, коли рівень гравців практично однаковий, вирішальну роль в підсумковому результаті гри відіграє саме вдало підібрана тактична побудова та система розташування гравців на футбольному полі. 3. Узагальнюючи результати проведеного дослідження нами встановлено, що техніко-тактичні дії гравців у сучасному футболі тісно пов'язано з ігровими функціями на футбольному полі. Особливості техніко-тактичних дій крайніх захисників полягають в наступному: 60% всіх техніко-тактичних крайніх захисників складають короткі передачі та зупинки. На основі дослідження визначено вагомість окремих техніко-тактичних дій для гравців відповідно до специфіки ігрового амплуа, провідними для крайніх захисників є: відбір, короткі, середні та довгі передачі. Вченими доведено, що найбільшу кількість техніко тактичних дій виконують саме захисники.

Проте, на наш погляд, дослідження особливостей техніко-тактичних дій це лише перший крок для подальшого вдосконалення системи підготовки спортсменів і перспективним напрямком подальших досліджень є вивчення шляхів вдосконалення техніко-тактичної підготовленості крайніх захисників в футболі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Адоян Г.А., Адоян Г.Г. Оценка «Мастерства команд» участвующих в чемпионатах СССР по футболу в период с 1936 по 1991 г. // Теория и практика футбола. – 2003. – №2. – С. 11–12.
2. Гарас М., Фалес Й., Чернобай І. Модельні техніко-тактичні характеристики змагальної діяльності команд чемпіонів світу з футболу 1930 – 2002 років // Молода спортивна наука України – Вип.10. – Львів. НВФ «Українські технології», 2006. – Т. 2. – С. 100–107.
3. Дулібський А.В., Гусін А.Л. До питання про взаємозв'язок варіативності вибору моделей гри та оцінки техніко-тактичної майстерності футболістів високої кваліфікації // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві: 36. наук. праць ВДУ ім. Л. Українки. – Луцьк: Медіа, 1999. – С. 965–969.
4. Карпа І.Я. Особливості виконання техніко-тактичних дій кваліфікованих футболістів в різних ігрових зонах / Карпа І.Я // Вісник Запорізького національного університету : зб. наук. пр. Запоріжжя, 2012. – №3. С. 180–188.
5. Стрикаленко Є.А. Особливості тактичної побудови гри провідних європейських футбольних клубів // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – Харків. – 2009, № 10. – С. 237-242
6. Тюленьков С.Ю. Теоретико-методические подходы к системе управления подготовкой футболистов высокой квалификации: монография. – М., Физическая культура и спорт. – 2007. – 354 с.
7. Garganta JM. Trends of tactical performance analysis in team sports: bridging the gap between research, training and competition. Rev Port Cien Desp 2009;9(1):81-9.
8. Psotta R, Martin A. Changes in decision making skill and skill execution in soccer performance: the intervention study. Acta Univ Palacki Olomuc 2011;41(2):7-15.
9. Ali A. Measuring soccer skill performance: a review. Scand J Med Sci Sport 2011;21:170-83.
10. Huijgen BC, Elferink-Gemser MT, Ali A, Visscher C. Soccer skill development in talented players. Int J Sports Med 2013;34:720-6.
11. Huijgen BC, Elferink-Gemser MT, Post WJ, Visscher C. Soccer Skill Development in Professionals. Int J Sports Med 2009;30:585-91.

Іващенко С.Н., Шахліна Л. Я., Лазарєва О.Б.

Національний університет фізичного виховання і спорту України

ОСОБЛИВОСТІ ПОБУДОВИ ФАЗОВОЇ МОДЕЛІ ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ, ЩО ПОСТРАЖДАЛИ ВНАСЛІДОК БОЙОВИХ ДІЙ

У статті розглядаються основні підходи до розробки концепції фазової моделі фізичної реабілітації військовослужбовців, що постраждали під час бойових дій, для оптимізації процесу на різних етапах відновлення. Розглянуті нормативні підстави для побудови системи комплексної реабілітації військовослужбовців. Наведена характеристика основних станів, що призводять до інвалідизації осіб, що постраждали внаслідок бойових дій. Наведені основні принципи побудови програм, обґрунтовано необхідність мультидисциплінарного підходу, визначені способи вирішення завдань поставлених в різних періодах фізичної реабілітації відповідно до ступеню важкості стану та фазовості фізичної реабілітації. Основою програм фізичної реабілітації повинні бути індивідуально підібрані і диференційовані заходи, спрямовані на скорочення терміну відновлення функцій та поліпшення якості життя тематичних пацієнтів.